

HRVATSKI glasnik

Godina XVI., broj 9

2. ožujka 2006.

cijena 80 Ft

Foto: Stipan Balatinac

Garsko prelo

Komentar

Gdje su nam pretplatnici?

Veoma mi se dopao komentar kolegice Bernadete Blažetin u 3. br. našega tjednika, pod naslovom „Hrvatski kalendar za nas”, stoga sam odlučio da ću razmotriti neka pitanja pretplatnika našega glasila. Pošto sam od tajnice uredništva Hrvatskoga glasnika Anamarije Šokčević pregledao imenik i adresar pretplatnika za 2005. godinu, ustanovio sam da je ravnodušnosti prema jedinim našim novinama očajna, na razini koju najbolje ocrtava izričaj „ispod žabljeg tura”. Ne želim razglabati o uzrocima, ali bih skrenuo pozornost na neke nedostatke, odnosno moguća rješenja u pogledu navedene problematike.

Dakle, uzimajući u obzir ukupnost broja hrvatske zajednice na ovim prostorima, broj pretplatnika, na žalost, minimalan je. U sedam naših dvojezičnih, odnosno škola s predmetnom nastavom stiže samo devet primjeraka Hrvatskoga glasnika. Među njima ne nalazimo našu gimnaziju ni naše sveučilišne ili visokoškolske katedre, ostale škole, dječje vrtići. A gdje su nam onda naši nastavnici?

Ako sam dobro informiran, u većini naših sela i gradova gdje stanuju Hrvati djeluju kulturni domovi, knjižnice, klubovi i udruge, o KUD-ovima da i ne govorimo. Veoma je zanimljivo da su na popisu pretplatnika samo dvije mjesne samouprave: tukuljska i brlobaška. Postoji nada da se možda neke kriju iza onih 35 hrvatskih mjesnih samouprava koje obuhvaćaju 171 pretplatnika. Među njima ima šest samouprava koje su pretplatile na pola godine. Uzmemo li u obzir da je nakon manjinskih izbora 2002. godine bilo 107 naših samouprava, a broj elektora 532, onda to stanje još veoma zabrinjava. Među navedenih 107 samouprava ima 15 takvih koje nisu pretplatnici.

Primjerice radi (zajedno s glavnogradskom) od ukupno 18 okružnih samouprava pretplatilo je samo sedam, što znači ukupno 40 primjeraka glasila. Dvije samouprave su pretplaćene na po deset primjeraka, jedna na pet, tri na četiri, jedna na dva i jedna na jedan primjerak Hrvatskoga glasnika. Pitam se, a što je s ostalim zastupnicima? Naime, kada bi spomenute samouprave nadoknadile svoje pretplate s deset primjeraka, a ostalih 11 pretplatilo za svih pet zastupnika, broj bi se povisio na 55 primjeraka, odnosno u Budimpešti bi okružne samouprave imale 95 pretplatnika, što bi, uzmemo li godišnju pretplatu, iznosilo 395.200 Ft. Ako bi se na popisu pretplatnika našlo i onih preostalih 360 zastupnika, prihod bi se povećao s dodatnih 1.497.600 Ft.

Malo tko zna da kod državne dotacije manjinskih glasila prednost imaju uredništva sa što više pretplatnika.

Kod povišenja broja pretplatnika vjerojatno bi se moglo računati i na brojne ispostave raznih tvrtki iz Republike Hrvatske koje posluju u Mađarskoj.

Na lanskoj sjednici Predsjedništva HDS-a predloženo je da se potraže naši hrvatski aktivisti, veterani, umirovljenici i da im se na godinu dana pretplati Hrvatski glasnik. Takvih je osoba, prema procjenama, 150-200. Također je predloženo da se razmotri mogućnost tzv. protokolarnoga slanja našega tjednika svim partnerskim tuzemnim i inozemnim ustanovama i organima.

Dakako, ni uredništvo Hrvatskoga glasnika nije ravnodušno prema sadašnjem stanju, stoga je glavna urednica Branka Pavić Blažetin, s pomoću svojih suradnika novinara i predsjednika pojedinih hrvatskih samouprava, predvidjela organiziranje anketnih sastanaka, dijaloga s čitateljima, gdje bi osim pitanja vezanih za sadržaj bilo riječi i o povišenju broja pretplatnika. Sve u svemu, ne bi bilo na odmet, da naši „honorarni” zastupnici u samoupravnim tijelima pri stvaranju kulturne autonomije ne zaborave zašto su birani i što se od njih očekuje u svezi s očuvanjem i širenjem naše materinske riječi i kulturne baštine. Novine su neosporno veoma važan izvor pri stjecanju informacija o životu i sveopćoj kulturno-prosvjetnoj djelatnosti ovdašnjih hrvatskih etničkih skupina, o suvremenim političko-društvenim zbivanjima u zemlji, o matičnoj nam domovini i svijetu. Glasilo se piše zato da se i pročita. Dakle: Čitajmo i širimo naš tjednik Hrvatski glasnik!

dekić

„Glasnikov tjedan”

Ima tjedana koji su bogati i prebogatiji događanjima, a takav je bio i ovaj koji je za nama, tako da zabilježiti sve i obavijestiti o svemu na 16 stranica Hrvatskoga glasnika prava je umjetnost. U nastupajućem razdoblju ipak ćemo pokušati udovoljiti čitateljskoj znatiželji i očekivanjima.

Dana 21. veljače obilježen je međunarodni dan materinskoga jezika. Hrvatski akademik Petar Šimunović tom je prigodom izjavio: „svoj materinski jezik, njegovu samobitnost određujemo njim samim, njegovim narječjima, njegovom poviješću, književnošću njime napisanom ...”. Tako je to i s nama, Hrvatima u Mađarskoj, i našim materinskim jezikom. Koliko mu pozornost dajemo i poklanjamo, koliko ga volimo i njegujemo, čuvamo i zaljevamo u svakodnevnom životu, politici, civilnoj sferi na balovima ... On ovisi o nama samima i nikome drugom, mi određujemo njegovu sudbinu. Pisana riječ? Koliko balova u posljednje vrijeme, samo prošloga vikenda njih desetak po našim krajevima, na svakom više od dvjestotinjak ljudi.

Gradonačelnik Zagreba posjetio je Budimpeštu gdje su se sastali gradonačelnici gradova u kojima će se igrati utakmice ako se dobije domaćinstvo europskoga nogometnog prvenstva. On je posjetio i Ured HDS-a te obećao potporu hrvatskim nastojanjima oko Hrvatskoga kazališta, pečuške hrvatske škole, santovačke škole ...

U Pečuhu je održan tradicionalni dobrotvorni bal, plesna zabava koja je okupila prijatelje i pomagače jedne od naše tri dvojezične hrvatske škole u Mađarskoj.

Zasjedala je Skupština HDS-a, prva sjednica u izbornoj godini s važnim temama, proračun za 2006.

Hrvatski akademik Dalibor Brozović kaže: „U Bačkoj se pokušava denacionalizirati dio hrvatske nacionalne manjine, inače jezično, to jest dijalektno, uglavnom identičan s istoimenim Hrvatima (Bunjevcima) u trima drugim državama, BiH, Hrvatska i Mađarska. Denacionalizacija se želi provesti tako da se osnuje nova samostalna nacionalna manjina s novim „bunjevačkim standardnim jezikom”. Ne uzimaju se u obzir međudržavni sporazumi o manjinskoj problematici, zanemaruju se stvarnost i znanost.

Marko Samardžija, voditelj Katedre za hrvatski standardni jezik Odsjeka za kroatistiku zagrebačkoga Filozofskog fakulteta, u tjedniku Hrvatsko slovo ocijenio je prijedlog samozvanih „etničkih Bunjevaca” da se u škole kao izborni predmet uvede jezikoslovlju nepoznat „bunjevački jezik” uvredom zdravu razumu. Ej Bunjevci na sjeveru Bačke!

Ante Evetović Mirosljub:

*Više puta mislio sam, Bože/
Žalosna nam bunjevačka majka/
Što je uzrok, da se izbaviti/
Rod ne može iz duševna mraka!*

Branka Pavić Blažetin

Marija Petrić i Ernest Barić na Skupštini HDS-a

Aktualno

Skupština HDS-a

Zakon o nacionalnim i etničkim manjinama, Manjinski zakon Republike Hrvatske, pripreme za lokalne i manjinske izbore, financijsko izvješće HDS-a za 2005., donošenje odluke o Proračunu za 2006. godinu, plan rada Zavičaja d. o. o., plan rada Hrvatskoga glasnika, biranje kuratora u Vijeće radija i televizije ...

U sjedištu Hrvatske državne samouprave 25. veljače održana je prva ovogodišnja Skupština kojoj se od 52 zastupnika odazvalo njih 38. Dnevni je red sadržavao šest točaka i tri podtočke. U prvoj točki dnevnoga reda govorilo se o bitnim promjenama u izmijenjenome Zakonu o nacionalnim i etničkim manjinama, odnosno promjenama u Izbornom zakonu. Predsjednik HDS-a Mijo Karagić zaključio je kako je Zakon prihvaćen i kako će Hrvati u Mađarskoj izbore u listopadu obaviti po novoj zakonskoj normi. Zastupnik Ivica Đurok još jednom je izrazio svoje nezadovoljstvo u pogledu izvršenih promjena u Izbornom zakonu. Predviđeni referenti za drugu točku dnevnoga reda: Manjinski zakon Republike Hrvatske, veleposlanik RH u Budimpešti i generalni konzul RH u Pečuhu nisu bili nazočni, pa je o toj točki u nazočnosti savjetnice veleposlanstva RH u Budimpešti Melinde Adam izlaganje održala savjetnica veleposlanstva Carmen Floršić. Postavilo se i pitanje kako je sporazum između dviju država koji je na snazi iz 1995. godine o zaštiti manjina dozreo za promjene, te da ga treba osuvremeniti i dopuniti.

Raspravu je izazvala treća točka dnevnoga reda: Pripreme za lokalne i manjinske izbore, odnosno iskustva priprema, izborna strategija, prijedlozi za novu strukturu i sastav Skupštine HDS. Na pismeni materijal zastupnik Ivica Đurok imao je niz primjedaba, a prijedlozima se priključio i zastupnik Đuso Dudaš koji je naglasio kako mi danas ne možemo govoriti da nakon izbora nećemo imati toliko samouprava kao danas, te kako moramo učiniti sve da ih utemeljimo još više. Zastupnik Joso Ostrogonac, ujedno i predsjednik SHM-a, nazočne je upoznao sa stavom Saveza u svezi s predstojećim mjesnim izborima te nastupajućim kongresom koji će se 13. svibnja održati u Koljnofu i gdje će se mnogo štošta iskristalizirati glede uloge ove civilne organizacije na predstojećim lokalnim i manjinskim izborima. Jedno je sigurno: Savez će na izbore krenuti sa svojim listama i svojim ljudima. Mijo Karagić je predložio da se utemelji organizacijski odbor u koji bi svaka naša županija dala po dva člana iz svojih redova, ljudi koji su sada u sastavu Skupštine HDS-a, koji bi počeli raditi zastupajući zajedničke interese i koji bi ispitali stanje na terenu i tako na neki način zauzeli zajednički stav glede budućeg ustroja Skupštine HDS-a. Stipan Karagić, zamjenik

predsjednika, naglasio je kako samo civilne udruge imaju pravo postavljati zastupnike za manjinske liste, ali je sadašnja Skupština HDS-a odgovorna i za rezultate sljedećih izbora, te ona mora predati svoja dosadašnja iskustva budućim zastupnicima i ponuditi prijedloge mogućih alternativa. Đuso Dudaš u svom izlaganju naglasio je kako bi trebalo prekinuti dosadašnju praksu udvostručenja funkcija te da ne budu iste osobe čelnici i civilnih i političkih struktura, pogotovo najviših državnih tijela. Svoje prijedloge iznijeli su još Antun Vidaković, Katica Halas, Lajoš Rak i Čaba Horvath.

Skupština je prihvatila izvješće Marije Pilšić o Financijskoj godini 2005. te donijela odluku o Proračunu HDS-a za 2006. godinu. Bilo je više prijedloga modifikacije proračuna, posebice u svjetlu podjele svote od 45 milijuna forinti iz Ureda za nacionalne i etničke manjine, o pomaganju ustanova u vlasništvu HDS-a. Ured je pri tome dao i smjernice moguće podjele, posebice time što je ministrica Kinga Göncz prilikom zajedničke sjednice dviju vlada potpisala sporazum s ministricom Kolindom Grabar Kitarić o pomaganju Zavičaja d.o.o. s 15 milijuna forinti koji također terete narečeni fond od 45 milijuna forinti. Ravnatelj Croatice Kht i dopredsjednik HDS-a Čaba Horvath tražio je za Radio Croatia dodatna sredstva. Proračunom HDS-a usvojena je i odluka (prihvaćena na Sjednici Skupštine lani 17. prosinca) o veličini iznosa troškova zastupnika HDS-a radi njihove učinkovitije aktivnosti na terenu, i nazočnosti na hrvatskim priredbama. Mjesečni iznos nadoknade troškova zastupnicima HDS-a, u koji ne idu troškovi sudjelovanja u radu godišnjih sjednica Skupštine, sjednica Predsjedništva i sjednica Odbora jesu: vanjski članovi odbora 13.200, zastupnici Skupštine 26.400, članovi Odbora 39.600, predsjednici Odbora 52.800, dopredsjednici HDS-a 79.200 Ft.

Planirani proračun HDS-a za 2006. godinu iznosi 233 000 000 Ft, od čega je državna potpora za HDS 90 milijuna, za santovačku školu 54 milijuna, vlastiti prihodi 19 milijuna, sredstva iz natječaja 13 milijuna, ostali prihodi (santovačka škola) 55 milijuna. Planirani izdaci u 2006. jesu 238 milijuna forinti od čega: troškovi održavanja zgrade, nabava sredstava 4 milijuna, troškovi materijala 5,5 milijuna, troškovi traženih usluga 10 milijuna, ostale usluge 1,7 milijuna, mjesečna primanja zaposlenih 11 milijuna, isplate osobnoga

karaktera 16 milijuna, ostale isplate osobnog karaktera 28 milijuna, doprinosi na plaće 8 milijuna. Ostali troškovi: potpora tiskovina 2 milijuna, Pogledi 1 milijun, Radio Croatia 500 tisuća, Hrvatski glasnik 500 tisuća, Hrvatski dan 3 milijuna, pomaganje Zavičaja 5 milijuna, interventni fond 500 tisuća, predsjednički fond 1 milijun, potpora nabavi sredstava za dvojezičnost 1 milijun, izdanja u svezi s izborima 1 milijun, troškovi prijevoza djece u tabore 7 milijuna.

U rubrici „ostalo” je i santovačka škola sa 110 milijuna, Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj 8 milijuna, Muzej u Prisiki 1,2 milijuna. Planirani proračun s neznatnim izmjenama prihvaćen je.

U ostalim pitanjima i prijedlozima o planu rada Zavičaja d.o.o referirao je ravnatelj Ladislav Gujaš, a o planu rada Hrvatskoga glasnika glavna urednica Branka Pavić Blažetin. U podužoj raspravi ukazano je na teško stanje u Hrvatskome glasniku, besparicu i nedostatak sredstava, te na činjenicu maloga broja pretplatnika i važnosti očuvanja i ulaganja sredstava u pisanu riječi Hrvata u Mađarskoj i njezine uloge u životu manjine. Sa strane zastupnika HDS-a ravnatelj Croatice Kht Čaba Horvath, koji je izdavač Hrvatskoga glasnika, pozvan je da osigura sredstva za nesmetan rad uredništva i glavne urednice kako bi se mogli ostvariti planovi izneseni u njezinu programu te iznašli dodatni okviri financiranja i ulaganja u tjednik Hrvata u Mađarskoj ako su dosadašnji nedostadni.

U dodatnoj točki dnevnoga reda raspravljalo se o ispisu natječaja za referenta hrvatskoga školstva HDS-a. Prijedlog izmjene uvjeta natječaja zastupnika Lajoša Raka nije prošao. Na samome kraju sjednice birao se kurator u Vijeće radija i televizije; izabrana je dosadašnja kuratorica Jelica Pašić Drajko.

bpb

Visti Društva gradišćanskohrvatske mladine

Po nedavnom izboru predsjedništva DGMU-a, ova organizacija poziva na prvi sastanak. Kako nas je obavijestio potpredsjednik Društva Petar Mogyorósi, 4. i 5. marcijuša na inicijativu Hrvatskoga akademskoga kluba zopet se održavaju Dani gradišćanskohrvatskih srednjoškolaraca. Na tom skupu u Beču u Gradišćanskohrvatskom centru (Schwindgasse 14.) organizatori besplatno primaju mladinu iz trih zemalja i čekaju je s interesantnim programima. Uz druženje, oblikovanje novih kontakata, hasnovat će se, naravno, naš skupni gradišćanski jezik pri pogledanju znamenitosti ter i na večernjoj fešti, a domaćini se ufaju i zato da će se i iz Ugarske s tim većimi odazvati pozivu. Novi odbor DGMU-a se je odlučio da će odsad brati članarinu, to zlamenuje da Društvo i ovim putem prosi svako selo, odnosno seoske organizacije, grupe ke su člani ovoga regionalnoga društva za uplatu članarine. To bi stalo za jedno ljeto 50 eurova, ali 12.500 Ft što se uplaćuje personalno kod tajnice Oršike Ambruš, ali kod drugih funkcionerova odbora. Kako Petar Mogyorósi piše u okružnom emailu, „*smisao članarine je da mi ki smo se zeli za funkcije ne kanimo uz energiju i vlašće pineze potrošiti na organiziranje i medjusobno kontaktiranje, ali ako se vozimo kamo, to bi sve išlo na račun Društva.*” Med plani se spominja izdanje brošure o društvenom djelovanju ter o gradišćanskoj omladinskoj situaciji, a skupa s HAK-om se pripravlja informativna knjižica o predvidjeni programi u Gradišću. „*Zvana svega ovoga moramo svako ljeto platiti članarinu od 150 eurova za JEV (Mladina europskih narodnih grup), ča je dosad Ingrid Klemenšić platila iz svojega džepa. To mi ne kanimo, to je razumljivo. Na seminaru JEV-a svako ljeto imaju mogućnosti diozimiti i naši kotrigi. A polag toga pinezni fond bi čuda značilo i pri društveni naticanji – se završava društveno pismo.*”

OBVIJEST

I ovim putem zahvaljujemo svima koji su s 1% svojega poreza pomagali rad Kulturne udruge „Luč“, te ih molimo da ni u 2006. godini ne zaborave na naš ansambl.

FÁKLYA HORVÁT FOLKLÓR
CENTRUM EGYESÜLET
Porezni broj: 19665968-1-42

Sjednica Odbora za odgoj i obrazovanje HDS-a Kako dalje s izdavanjem narodnosnih udžbenika?

Članove Odbora i goste – ravnatelje hrvatskih dvojezičnih osnovnih i srednjih škola, Istvána Kraszlána, zamjenika Narodnosnog i etničkog prosvjetnog glavnog odjela Ministarstva prosvjete, Ladislava Romca, glavnoga savjetnika hrvatsko-slovenske referature istoga odjela, Juliju D. Kovács, glavnu urednicu iz Nemzeti Tankönyvkiadó, Živka Mandića, hrvatsko-slovenskog odgovornog urednika, Čabu Horvatha, ravnatelja Croatice – pozdravio je predsjednik Hrvatske državne samouprave dr. Mijo Karagić koji je ujedno – zbog bolesti – ispričao odsutnost sazivateljice stručnoga skupa na temu „Izmjene i dopune zakona u svezi s izdavanjem narodnosnih udžbenika“, odnosno predsjednice Odbora Marije Petrič, a koju je ovoga puta zastupala doravnateljica HOŠIG-a Katica Kuzma.

Tijekom podrobnog izlaganja I. Kraszlána sudionici su upoznati s najnovijim planovima glede racionalizacije raspodjele materijalnih sredstava, koja su do sada tvorila svotu od 200 milijuna forinti. Taj će iznos za 13 nacionalnih manjina povisiti na milijardu i sto milijuna forinti, što ni u kojem slučaju ne jamči da će se svi manjinski udžbenici objaviti navrijeme. Ministarstvo je predvidjelo izdavanje takozvanih trajnih udžbenika unaprijed za pet godina, koje bi učenik dobio besplatno, ali na kraju školske godine bi trebao vratiti školskoj knjižnici, gdje bi se oni pohranjivali za sljedeći naraštaj. Održavatelji škola, mjesne samouprave udžbenike će dobiti po tržišnoj cijeni.

Više je sudionika izrazilo svoje negodovanje i sumnju u uspješnost narečenoga plana, ne skrivajući pritom ni osobno mišljenje da je to golema diskriminacija prema našim učenicima i nastavnicima, posebice prema maturantima kojima nisu osigurani ni najosnovniji uvjeti kako bi maturu mogli polagati na materinskom jeziku. Među inima potaknuto je i pitanje slabog uveza naših udžbenika, podulji zaostatak u odnosu na izvorne mađarske udžbenike koji se znatno češće doraduju, osuvremenjuju.

Gđa D. Kovács nas je upozнала sa stanjem i mogućnostima nedavno privatizirane izdavačke kuće koja u pogledu prevodenja udžbenika s mađarskog na hrvatski ima

konkretne ugovore s Ministarstvom prosvjete, no koji se zbog različitih razloga ne ostvaruju navrijeme i u dovoljnoj mjeri.

Koliki je jaz nastao zbog nepravodobnog objavljivanja naših udžbenika, doznajemo iz konkretnih podataka od odgovornog urednika Živka Mandića koji, na temelju osobnih spoznaja i informacija dobivenih od naših nastavnika, tvrdi da bi u dogledno vrijeme trebalo izdati šezdesetak hrvatskih udžbenika. Kako bi taj manjak donekle umanjio, u ovogodišnji knjigoizdavački plan on je uvrstio 12 najnužnijih udžbenika, no ne dobivši nikakva jamstva, nikakva konkretna obećanja od nadležnih, plan je trebao suziti na svega šest naslova. Budući da još ni sada, na izmaku veljače, ne može sklopiti ugovor s potencijalnim prevoditeljima, postoji stvarna bojazan da će se do početka sljedeće školske godine objaviti svega dva prijevoda, stoga će se spomenuti jaz dalje širiti, a naši će učenici i nadalje biti prisiljeni učiti iz zastarjelih, prije desetak godina tiskanih izdanja.

Od ravnatelja Croatice doznajemo da odgovarajuća novčana potpora u svezi s prihvaćenim natječajima ni do danas nije prepućena. Zasada ne vidi nikakvo jamstvo glede vidljivog pomaka na tom polju.

Sažimajući na sjednici izgovorena mišljenja gosp. Karagić među ostalima je naveo da smo se i u vrijeme njegova učiteljevanja, prije 40 godina, u našem školstvu suoćavali s istim problemima, stoga mu nije jasno da se ta pitanja – sve do danas – nisu mogla konačno i na dolićan način riješiti. Ponovio je poznatu činjenicu prema kojoj su manjine – u našoj državi i izvan granica Mađarske – u simboličnome smislu nerentabilne. Uvjeren je da u svim pogledima manjinskog bitka, i država u kojoj manjine žive i matična domovina maksimalno trebaju pružiti potrebnu podršku. Napose se to očekuje u ovoj zabrinjavajućoj situaciji naših udžbenika o kojima umnogome ovisi i budućnost naše zajednice na ovim prostorima.

Sjednica je zaključena prihvaćanjem prijedloga da se podsjetnik na sjednici iskršlih važnih pitanja dostavi Ministarstvu prosvjete te Zemaljskom odboru za manjinski odgoj i obrazovanje. *m. d.*

SERDAHEL – Društvo umirovljenika održalo je svoju sjednicu sredinom veljače na kojoj se govorilo o budućim planovima. Društvo će ponovno sudjelovati na seoskom fašniku, organizirat će izlet u toplice, a preko ljeta opet planira putovanje na Jadransko more te na neko hodočasno mjesto. Među planovima je uspostavljanje veze s nekim društvom umirovljenika iz Hrvatske. Predsjednica društva Rozalija Radi želi se i natjecati kod raznih fondacija, čime će Društvo moći proslaviti godinu dana svoga postojanja.

Intervju

„Weidingerove komedije takorekuć ležu našem društvu!”

Razgovor vodila: Timea Horvat

Amaturna kazališna djelatnost svenek je imala veliku tradiciju u Gradišću, međutim u davnoj prošlosti naše su grupe većinom igrale na ugarskom jeziku. Kih 10-15 ljet imamo kazališna društva u Hrvatskom Židanu ter Petrovom Selu, ka nam igraju po hrvatski i u fašenski čas ljetu na ljetu zasladu ku-tu uru s predstavama. Ovi kazalištarci su jedinstveni u cijelom orsagu po tom da su dobrovoljno pripravnici aldovati svoje vrime i trud na teatarskom oltaru za on jezik koji se pobigelo zgublja u naši seli, za zabavu naroda širom Gradišća. Židanci po većmesečnoj vježbi se približavaju premijeri najnovije komedije Joška Weidingera, pod naslovom *Mornari ahoi*. O kazališnoj grupi, nastanku ter pripravi ovoga kusića smo se pominale s redateljicom Zitom Horvat.

Vjerojatno i Židanci imaju svoje kazališne korijene u prošlosti, zato je i mogla ostati u ovom selu ljubav prema igri na hrvatskom jeziku...

U Hrvatskom Židanu se igra jur od 1930-ih ljet, no onda su nek na ugarskom jeziku pokazali kusiće. Naše novo društvo je osnovano 1991. ljeta, u to vrime skoro svako ljetu smo bili na pozornici s hrvatskim igrokazom. Moram dodati da smo imali pauzu od devet ljet, kada nam nikako ni htla skupadojti niti igra, ni dovoljan broj igračev. Na svu sriću od lani zopet imamo ljude ki su jako oduševljeni. Lani ste igrali kusić od hrvatskoga autora

iz Austrije, Joška Weidingera. Ako pogledamo vaš prijašnji repertoar igrokazov, moremo ustanoviti da vi ste jako vjerni, a morebit i odani dotičnomu piscu. Zašto?

Weidingerove komedije takorekuć ležu našem društvu, kot da bi bile za nas napisane. Pune su s presnećenji, zanimljivimi figurami, preokreti, šalami. Druge pisce jako ne poznamo ali ča imaju u Hrvatskom kulturnom društvu u Austriji igrokaze, to mislim da su većinom ozbiljniji ili imaju takov sadržaj da to naša publika ne bi razumila. Kod Joška Weidingera svenek moremo gvišni biti, na ča moremo računati. Nedavno nas je posjetio na probi pak je dodao svoje inštrukcije k igri, a glumcem tanače.

Otkidob se pripravljate na ovu predstavu i što mislite kako će vas ovput publika primiti?

Sad se jur od novembra pripravljamo na ov igrokaz, ali zbog nastupa s lanjskoljetošnjom komedijom na budimpeštanskom Susretu narodnosnih kazališćev, malo smo morali odgoditi predstavu. Tako je domaća premijera predviđena 4. marcija, subotu uvečer i mislim da naša publika je oduševljena, jer se jur sada pripravlja nas opet viditi, s nami skupa se veseliti.

Po tvojem mišljenju čemu služu najbolje ovi igrokazi, koji nisu ni tako moderni?

Ja mislim da nije samo za nas, za šaku ljudi važno da si očuvamo jezik i tradicije ter naše hrvatstvo, nek bojsjek za sve selo, za cijelu regiju. Uza to prvenstveni cilj je da skupadojdemo, dobro se šperamo pak se pominamo kot zdavno negda kad su si još znali naši seljaki odlazniti. Mi rado imamo i stare i novije igrokaze, na svaki bolji kusić smo kupci.

Kako izgleda ovolutošnji sastav vaših kazalištarcev? Kolikokrat ste mogli na tajejnu skupadojti?

Naša grupa, moremo reći, ljetos se je jako preminjila. Uz stare člane imamo i mnogo novih obrazov na pozornici. Već je takovih ljudi ki su Ugri, ali su se naučili tih par rečenic po hrvatski da budu znali svoju ulogu. Pri tom moram reći da je jezik komedije gradišćanskohrvatski ali znam da čedu nas zopet kritizirati. Na peldu mi doma velimo djezero, a u igri ćemo reć jezero, kad nam je laglje izgovoriti. I to je jasno da oni ki ne hasnuju jezik nimaju takov izgovor, a to će se čutiti i pri predstavi. No, to mislim u kritiki svaki to more reći, ča nek kani. Sve skupa 16 osobov igra, od starosti izmed 14 do 50 ljet. U tajejnu

3-4 puti imamo probe navečer od sedmi do deseti, a zadnji tajejdan ćemo se još gušće najti.

Ki su vaši pomoćnici da ste i u ovoj kazališnoj sezoni mogli realizirati spektakl?

Kulise nam je i ljetos napravio naš slikar i jedan od glavnih glumcev Jakob Kumanović. Pokidob će nas komedija otjeljati do 1930-ih ljet, prateže smo pobrali pomoću Lajoša Brigovića u selu. Pineznu pomoć su nam i ovput ponudili mjesno Društvo Škoruša, Seoska i Hrvatska manjinska samouprava Hrvatskoga Židana, Hrvatska državna samouprava, Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine kim se i ovput zahvaljujemo.

I ne nazadnje moremo nešto prethodno čuti i o igrokazu?

Igra se odvija med prvim i drugim svitskim bojem. Dva mornari Miho i File, ki su dvojki, vraćaju se domom u rodno selo iz dalekoga svita. Tamo je čeka bogato jerbinstvo koga moraju naprikzeti, ali oni od ovoga gor nisu čuli, ni znali. Kako čedu dojti do jerbinstva i kakove poteškoće budu imali u ljubavi sa ženidbom, u izdaji ter šmugljanju, prik čega čedu sve projti dokle sve zajde va uredbu, to si morete u ovom kusiću pogledati.

Hvala na razgovoru i željim Vam uspješnu predstavu, ku jur jako najgerasto čekamo!

MORNARI AHOI!
od Joška Weidingera. Salsna igra u 3 čini

Osoblje:
Drame: Agripa Horvat, Miho – Jakob Kumanović, File – Jakub Kumanović
Aktor: Ivan Kobiljavac, Seno – Ivan Bivac, Marica – Eva Drenjanec
Filar: Franjo Šerbec, Eusebijski Mišić – Marija Kobiljavac, Kunganda Bandy – Zita Horvat
Franciska Marica – Ema Horvat, Jan Gostović – Irena Horvat, Škrlj Gorko – Katalin Ester
Inšpektor Graničar – Marko Šerbec, Šerbec, Šerbec – Zita Horvat, Seno – Tamara Horvat
Peto – Adam Šerbec, Barić – Katalin Ester, Advokati Marica – Peter Horvat
Predsjednik – Jakub Kumanović

Redateljica: Zita Horvat
Dekoracije: Ivan Kobiljavac

Predstava:
04. 03. 2006 18:00
Kulturni dom • Hrvatski Židan

Info: Svakoga vrtično čekamo "Škoruša" amaturna kazališna grupa Hrvatski Židan

Kulturni dom
Hrvatski Židan 17111 Čepceva ulica 2.
t: 051 231 1111
www.kulturnidom.hr

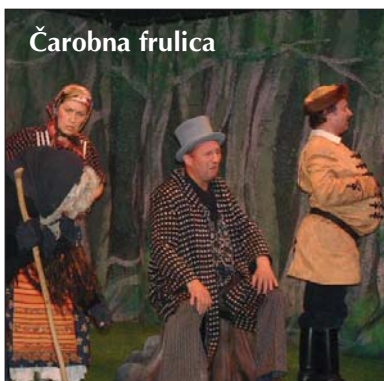
Realizirano materijalnom pomoću
društva za kulturno i rekreativno
nasupje u Mladost

Hrvatski
Ministarstvo
kulture

"Mornari" Odbor za
hrvatsku publiku i kulturno
Hrvatski Židan 17111 Čepceva ulica 2.

Ovogodišnje premijere u Hrvatskom kazalištu

Potkraj veljače počele su probe na prvoj ovogodišnjoj premijeri, drami hrvatskog dramatičara Mire Gavrana „Veseli četverokut“ koju režira Stipan Filaković. Radi se o komediji s četiri glumca čija se premijera očekuje koncem ožujka. Usporedno se radi i na obnovi lanjskoga komada Rajmunda Kuparea „Uskrsnuće“, koji je naišao na dobar prijam kod naših ljudi. U dogovoru s Tahiom Mujičićem radit će se drama „Barun Trenk“ na Senker-Mujičić-Škrabin tekst. Probe bi počele pod kraj travnja, a premijera bi bila na kraju svibnja. Najprije bi se taj komad predstavio na hrvatskom jeziku, a dobiju li se dodatna unijska sredstva, za što je predan natječaj, onda bi se drama „Barun Trenk“ ostvarila i na mađarskom jeziku u sklopu Pečuških ljetnih igara. Planira se i suradnja s kazalištem iz Požege, dogovori su u tijeku.

Program Hrvatskoga kazališta Pečuh za ožujak

3. ožujka 2006. u 18.30 sati – Grigor Vitez: *Plava boja snijega*, gostovanje HkP. Mjesto: Salanta

4. ožujka 2006. u 16. sati – Grigor Vitez: *Plava boja snijega*, gostovanje HkP. Mjesto: Koljnof

5. ožujka 2006. u 14.30 sati – Grigor Vitez: *Plava boja snijega*, gostovanje HkP. Mjesto: Petrovo Selo

16. ožujka 2006. u 18. sati – Otvaranje izložbe likovnog umjetnika Jánosa Dtrehera u Galeriji Csopor(t)-Horda.

Planovi Antuna Vidakovića, ravnatelja Hrvatskoga kazališta Pečuh

Nedavno se u županijskom tisku pojavila vijest kako će uskoro početi radovi na proširenju prostora Hrvatskoga kazališta Pečuh i izgradnja natkrivene pozornice sa 150 sjedećih mjesta koja će se graditi na nekretnini u susjedstvu Hrvatskoga kazališta, a koju će kazalište kupiti sredstvima iz matične domovine, za 40 milijuna forinti, uz pomoć hrvatske Vlade koja je o tome već donijela pozitivnu odluku, piše mađarski tisak; i grada Zagreba, dok će novac za izgradnju pozornice i popratnih objekata, 150 milijuna forinti, osigurati Ministarstvo kulturnog naslijeđa Republike Mađarske. Poznato je kako već nekoliko godina Hrvatsko kazalište nastoji riješiti gorući problem, nedostatak prostora, pa su ove vijesti naznaka kako se napokon nešto pokrenulo u smjeru konačnog rješenja kroničnog nedostatka prostora i neprikladne pozornice i gledališta koje karakteriziraju djelatnost Hrvatskoga kazališta.

Nedavno smo bili u Ministarstvu kulturnog naslijeđa, a posjetili smo i vodstvo grada Zagreba i ministra kulture Božu Biškupića. Obećanja smo dobili i s mađarske i s hrvatske strane, mi smo već i izradili plan izgleda buduće pozornice, kaže Antun Vidaković te nastavlja: U Budimpešti na sjednici dviju Vlada potkraj siječnja nije o tome problemu bilo riječi, ali se trudimo da se početni dogovori ostvare. Ono što je najvažnije, grad Zagreb je dao jamstva i ima volju pomoći. O tome zasada toliko mogu reći. Uz pomoć grada Zagreba mogli bismo kupiti ovu nekretninu u našem susjedstvu koja se sada nudi na prodaju i čija je vrijednost 40 milijuna forinti.

Ovaj je prostor neprimjeren; nalazimo se u malome prostoru i na maloj pozornici koja ne zadovoljava ni potrebe komornoga kazališta; nemamo skladište i nemamo pristup pozornici. Ovo što bismo dobili s planovima bilo bi veoma kvalitetno i mogli bismo igrati malo „veće“ predstave. Dobili bismo funkcionalan prostor gdje bismo mogli ostvarivati ono što je i moj san, takozvano cjelovito, „totalno“ kazalište s pozornicom 10 x 10, što bi bila pozornica normalnoga komornoga kazališta.

Godišnje jedna velika predstava, a ono što je najvažnije, osiguran bi bio prostor i pristup pozornici gdje bismo mogli ugostiti i kazališne kuće iz Hrvatske, što sada ne možemo učiniti, nego ih moramo voditi na raznorazne gradske kazališne pozornice, a to, naravno, moramo platiti. Na ovome projektu radim već desetak godina, ali se do danas još nije ostvario. Uskoro zasjeda Mješoviti međuvladin odbor, pa se nadam kako će i ovo biti jedna od točaka dnevnoga reda. Ako hrvatska isplati dio koji je obećan, mađarska je Vlada spremna pomoći, i to s trostruko većim financijskim sredstvima. Za hrvatsku stranu to nije velik novac.

Zasada mogu kazati kako je s hrvatske strane stvar riješena, spremni su pomoći, ali Mješoviti odbor trebao bi raspravljati o tom i konkretizirati rokove. Nadam se kako ću imati priliku sudjelovati zasjedanju i uspjehi priopćiti planove koje imamo, s konkretnim rokovima i konkretnim financijskim kondicijama. Tko? Kako? Kada? To trebamo znati, kaže Antun Vidaković te dodaje: mala su to sredstva i za jednu i za drugu državu, a za Hrvate u Mađarskoj jedno je od onih pitanja koje ne trpi odgodu.

Mislim kako je prijašnja hrvatska Vlada imala dobar poticaj, a to je bila zaklada za pomaganje hrvatske manjine u dijaspori, ali na žalost započeto se nije nastavilo. Smatram kako bi trebalo utemeljiti ured i zalihu koja bi bila za Hrvate u susjednim zemljama za zadovoljavanje njihovih potreba i nastojanja.

Ono što je najvažnije za nas, jest postojanje ustanova, škola, kazališta, zavoda, novina ... u službi očuvanja jezika i nacionalne samosvojnosti Hrvata u Mađarskoj.

Mi smo svoj proračun u posljednjih desetak godina dotjerali, ali ipak nismo u ravnopravnom položaju s mađarskim kazalištima. Lani smo od mađarske Vlade putem natječaja dobili 44 milijuna, grad Pečuh nas je pomogao s više od 20 milijuna, natjecali smo se na razne fondove, te smo imali proračun od 70-ak milijuna forinti. Na prvi pogled, laiku, to izgleda velika svota. Ne bih se žalio, ali u kazališnome smislu i za proizvodnju kazališnih komada, održavanje zgrade i zaposlenih to je razmjerno pitanje. Primjerice, jedno mađarsko kazalište s istim ili manjim brojem godišnjih premijera koje nema svoj stalni ansambel, pa njemačko narodno kazalište iz Seksara imaju znatno veći proračun od našega. Kad bismo danas željeli ponoviti Krležino „Kraljevo“ igrano početkom devedesetih godina u Pečuhu, u kojoj predstavi sudjeluje 50-ak osoba, sa zahtjevnijom scenografijom, koreografijom, glumcima, glazbom, plesom itd., to bi nas danas stalo 50-ak milijuna forinti. Na žalost naše kazalište još ni danas ne radi pod istim uvjetima kao što djeluju mađarska kazališta, nije u državnom automatizmu. Zašto je to tako, za mene je i danas nepoznanica – zaključuje Antun Vidaković.

Zagrebački gradonačelnik u Budimpešti

Na poziv Mađarskoga nogometnog saveza, 24. veljače, zajedno sa gradonačelnicima gradova gdje se predviđaju održavanja utakmica – ako prođe hrvatsko-mađarska kandidatura za organiziranje Europskoga nogometnog prvenstva 2012. godine, Milan Bandić, načelnik grada Zagreba, boravio je u Budimpešti.

– Kada smo doznali da će gosp. Bandić biti u glavnome gradu, pozvao sam ga da posjeti i Ured Hrvatske državne samouprave. Naime, dobro se zna da je grad Zagreb u posljednje vrijeme stao uz nas, i pomaže ostvarenje kulturne autonomije Hrvata u Mađarskoj. Riječ je ponajprije o daljnjem razvoju naših hrvatskih ustanova, mislim tu na Hrvatski vrtić, osnovnu školu, gimnaziju i učenički dom Miroslava Krležu, na Hrvatsko kazalište u Pečuhu te na santovačku školu. To su zapravo tri glavna projekta koji će se za dvije-tri godine ostvariti. U tome je smjeru grad Zagreb ponudio ne samo političku i moralnu potporu već i materijalna sredstva. Naime, u Santovu kanimo graditi novi učenički dom, što treba da otpočne već iduće godine – rekao nam je prije dolaska visokoga gosta u središte HDS-a predsjednik dr. Mijo Karagić.

– Meni je žao što je ispalo tako da smo došli na pola dana u Budimpeštu te da je malo vremena ostalo da se možemo više družiti. Ali se nadam da će toga još biti i kod nas u Zagrebu pa i kod vas u Pečuhu, Baji i drugim mjestima gdje žive Hrvati, rekao je na početku razgovora gradonačelnik Milan Bandić.

Ravnatelj Gabor Győrfvári zahvalio je na potpori grada Zagreba za obnovu i proširenje naše pečuške škole i učeničkoga doma. Ravnatelj Antun Vidaković visokoga gosta ukratko je upoznao s djelanošću Hrvatskoga kazališta, odnosno molio materijalnu podršku za otkup susjedne zgrade.

Zamjenik predsjednika HDS-a Stipan Karagić, govoreći o hrvatskom školstvu u Mađarskoj, predstavio je stanje davnih 60-ih godina i sadašnje prilike.

– Posebno mi je drago da je došlo do navedenih realizacija jer ste vi najzaslužniji u tome pogledu, vi ste u zadnje 24 minute reagirali na ta problematična pitanja. Odmah sam reagirao da Zagreb pokaže dobru volju da i

naša vlada i resorno ministarstvo upali zeleno svjetlo, pa sam dao i svoj potpis da se više ne može pobjeći od te vaše problematike. Meni je drago i dobro je da će se dobiti sredstva i od mađarske Vlade. Od iduće školske godine Zagreb će besplatno poslati sve one potrebne udžbenike koji se tiču hrvatskoga nastavnog programa – rekao je gosp. Bandić.

Na pitanja naših novinara zagrebački načelnik je odgovorio:

– Kad postoji dobra volja, uvijek se nađe način za rješenje. Kamo god bi čovjek išao, na bilo koji kraj Europe ili svijeta, uvijek vuče srce na svoje. Meni je drago da sam ovdje s plemenitim ljudima koji bdiju nad hrvatskim identitetom. Obveza grada Zagreba i Republike Hrvatske jest da zajedno pomazemo tamo gdje je to moguće. Možemo dosta toga i s HDS-om te s našom vladom i resornim ministarstvima. Ja sam čovjek koji ne govori puno, ali pomazem onoliko koliko mogu.

U 11 sati smo imali radni sastanak kod gradonačelnika Demszkyja. Osim kulturne suradnje koja traje između dva prijateljska grada, mi smo dogovorili veoma ozbiljan projekt u razmjeni iskustava tamo gdje su Budimpešta i Mađarska otišli dalje. To je prepristupni fond i iskustva koje Mađari i glavni grad Mađarske imaju u prepristupnim fondovima i strateškim kapitalnim projektima prioritarnim za Budimpeštu, odnosno za Zagreb. Već idući tjedan će se stručnjaci dvaju gradova naći skupa.

Zahvaljujem na ponudi kolegi G. Demszkyju da nam hoće pomoći jer u pitanju su ne mala sredstva za prioritne projekte grada Zagreba.

M. Dekić

HRVATSKI ŽIDAN – Mesopusnu povorku su pred desetimi ljeti još redovno držali u ovom selu, a lani je seoska mladina malo obnovila, modernizirala ovu navadu. Tancoši, svirači, tamburaši i igrokazači su sjeli na traktore i jačući su razveselili sve stanovnike. Ljetos 25. februara, subotu, su maškaranti na koli obišli cijelo selo i pred crikvom u norom prisegu su skupadali za ovu priliku obličeni par.

PLAJGOR – Večljetošnja je tradicija i u ovom naselju, nedaleko od Hrvatskoga Židana, da se s veseljem zakapaju zimu, daju zbogom fašenjku. Dugo su maskenprošeciju držali na fašenski pondiljak, ali pokidob ondan svi djelaju, jur jedno vrime na nedilju je vrižena ova zabava. Tako su se oblikli u maškare domaćini 26. februara i u Plajgoru, pak s mužikom ter tancom su zbudili ljude i na ovom majuckom mjestu.

PETROVO SELO – Kotrigr Kluba čuvara običajev pozivaju stanovnike na ponovni sastanak i u ovom mjesecu. 5. marcijuša, nedilju, početo od 15 uri zopet čekaju zainteresirane na kupicu vina, uz poharaj za veselo pominkanje. Med temami će biti mjesno klunarstvo, pripravljanje slatkih i slanah falatov petroviske stare kuhnje.

HRVATSKE ŠICE – Lani se je na jugu Gradišća još jedno naselje oživilo staru tradiciju branja rozmaringa, po kom su dovidob bili poznati Gornji Četar i Narda. I šički junaki su bili 25. februara, subotu, na pohodu sela, na kušanju vina i pri veselici u svakoj hiži. Stanovnici sela s pinezi daruju ovu inicijativu, a seoska mladina ima i nove cilje. Pod peljanjem Silvije Kekeši je na fašenskom balu toga dana prvi put nastupila i folklorna grupa, ka trenutačno stoji samo od divojkova. I mjesni prvak László Kovács u cjelini podupira ovo društvo i, kako je rekao, ne skupljaju pinez samo od domaćinova nego i naticanja gledaju, kako bi mogli najti financijske izvore za načinjanje narodne nošnje i kupovanje novih instrumentova.

PETROVO SELO – Na koncu fašenjka, utorak uvečer, zopet su skupadošli aktivisti jačkarnoga zbora Ljubičice, folklorashi HKD-a „Gradišće” kot i igrokazači da bi još jednoč skupa zakapali kontrabas, nazdravili zaželevi zdravlje, sriću, uspjeh i slavu svim nazočnim ter da se dogovaraju s pinkovskimi prijatelji za nove projekte.

Zajednički hrvatsko-mađarski povijesni likovi

U Hrvatskome klubu Augusta Šenoae 14. veljače održana je tribina u nizu predavanja skupnog nazivnika Zajednički hrvatsko-mađarski povijesni likovi. Povodom 225. obljetnice rođenja sjetili smo se Matije Petra Katančića, o čijem su životu i djelu govorili domaćica tribine Janja Prodan te njezini gosti Dinko Šokčević, a iz Osijeka je u Pečuh došao jedan od ponajboljih poznavatelja ovoga franjevca i književnika koji je živio na prijelazu 18. i 19. stoljeća, te koji je tridesetak godina svoga života proveo u Budimu, Stanislav Marjanović. Katančićeve stihove kazivala je dramska umjetnica Vlasta Ramljak.

Matija Petar Katančić, književnik i znanstvenik, rođio se 1750. godine u Valpovu, a umro 1825. godine u Budimu. Franjevac, profesor gimnazija u Osijeku i Zagrebu, pisao je rasprave iz arheologije, numizmatike, geografije, filologije i književnosti. Njegov je pjesnički rad sabran u knjizi *Fructus auctumnales* objavljenoj 1791. godine. Pisao je na latinskom i „iliričkom” jeziku, govorio je mađarski i njemački. Poslije njegove smrti u Budimu, pokopan je u franjevačkoj crkvi Stjepana Prvomučenika, 1831. godine objavljen je njegov prijevod Svetoga pisma, koje je u „slavnoilirički izgovora bosanskoga prenešeno”.

Kako je kazao Stanislav Marjanović, Matija Petar Katančić školovao se u Pečuhu i Baji, iz rodne je kuće ponio znanje mađarskog jezika. Od 1795. do smrti živio je u Budimu, a jednako ga štuje i hrvatska i mađarska historiografija. Tijekom večeri u Pečuhu pročitana je i Katančićeva pjesma „Mađarska lira” koju je na hrvatski presadio Stanko Andrić.

Pišući o Katančiću, Stanislav Marjanović je između ostalog napisao: „baveći se «četredeset godina tiholjubnim naučim i starinom» i «triest i šest naučnih knjiga sastaviv» kako je zapisao u «Pridgovoru» cjelovitom Svetom pismu, za svagda je stekao povijesno ime među Hrvatima kao prvi njegov objelodanjeni prevoditelj i višestruko ugledni erudit u područjima humanističkih i društvenih znanosti, služeći se temeljito filološko-historijskom metodom. Katančićev lik i pogled na njegovo doba iz budimsko-peštanskog obzora, otkriva karakter i implikacije njegova rada. Korijeni su mu sezali daleko u zavičaj predaka, opjevao je svoj rod Katančića, te isticao život svoga roda s mađarskim življem u Kašadu i Šiklošu, rodnom mjestu njegova oca Luke. Katančićeva je duša bila ustrepila s osjećajima hrvatskog naroda sudbonosne 1790. kada u čast bana Ivana Erdödyja, pjeva zajedništvo Hrvata i Mađara.”

Moja liro! Ustaj! Možda još pjevati znaš, Mađar Tvoju će pjesmu rado čut; on voli Hrvata, kao dobra druga

Stanislav Marjanović, pišući o Katančiću, zaključio je kako je njegov rad i djelo nedovoljno istraženo, a najnovija istraživanja otkrivaju Katančića koji nam se otkriva kroz niz historiografskih, filoloških djela, jezikoslovnih i leksikografskih. Potrebno je njihovo interdisciplinarno proučavanje, i to kao zajedničke hrvatsko-mađarske baštine – europske kulture. Danas njegove neproučene i neobjavljene knjige i dalje leže u budimpeštanskim knjižnicama, zaključio je Stanislav Marjanović pišući o Katančiću u radu „Matija Petar Katančić u Budimu i Pešti”, objavljenom u zborniku radova naslova Hrvati u Budimu i Pešti.

bpb

Trenutak za pjesmu

M. P. Katančić

Mađarska lira

Moja liro! Već odavna slušajući
Ne uživah glas tvoj; prašina te je
Svu pokrila, boja nestala,
A i žice sve ti zardale.

Sad nijemo ležiš, a bila si radost
Parnas-planini, časnoj i učenoj
Sapfi i njenu učitelju,
Plemenitim gospam, nje sestrama.

Ustaj! Možda još pjevati znaš. Mađar
Tvoju će pjesmu rado čut on voli
Hrvata, kao dobra druga:
Ta s njim je nerazdvojno živio
Sve dosad. Hrvat i Mađar u jednom,

Prema narodnom običaju starom,
Primaju danas dično tu čast
Što je nošahu ruke otaca
Pobjednog srca, goneć s malo bojnog
Ljudstva od praga Turke domovinskog.

Više je put Petrinje goli
Bedem to svjedočio o Tomi.
Njegove stope prilježno će slijedit
Ivan, u krepost mađarskim primjerom
Ugodnim nagon hrvatski će
Gradit, te vrsnom zaslugom svojom

Banova drevnih imena će slavna
Premašit; smjet ćeš pod njegovom
vlašću

U krilu šume sjenovite
Na lakat se predvečer naslonit,
Zebinu pjesmu, gajde Koridona,

Mopsovu frulu, besjedu Erato
Slušat, i djela Ivanova
U kosi stabla tražit zadivljen.

Preveli: Antun Muić i Stanko Andrić

Iz povijesti hrvatskog tiska u
Mađarskoj
Naše novine

Znali su da su Hrvati!

Mišo Magušić, seljak iz Semartina, u 4. broju *Naših novina* od 20. studenoga 1946. godine piše:

... samo je naša ljuta nevolja, što se i sami volimo nazivati svakako, samo ne našim pravim i slavim imenom hrvatskim.

... i mi Hrvati ovdje u Mađarskoj, ne možemo biti mađarske narodnosti, kada su se zaista naši stari djedovi pre već nekoliko godina doselili iz prave Hrvatske ... Ne možemo zatajiti i pogaziti svoju narodnost.

Tako isto i mi Hrvati koji u današnjem svijetu brojimo oko 5 milijuna duša, živjeli ma gdje na ma kojem mjestu na celoj zemlji, mi smo uvijek jedni, i kod našeg naroda to se mijenjat nemože, jer nas zaista i naš materinski jezik, i naša prava hrvatska imena odaju.

Zato ni jedan Hrvat koji živi u Mađarskoj, neka se neplaši i neka se ne boji zaista izjasnit da je Slaven da je Hrvat.

... molim svakog onog Šokca, Bunjevca, to jest Hrvata, koji živi u Mađarskoj, neka se ne krije u mađarsku narodnost, kad zaista nije taj.

Pjesnikinja Roza Vidaković u istome broju piše:

Nije sada riječ o tom da ne treba mađarski govoriti. To što se više jezika zna, time bolje.

... koji se ne ustručavaju čak ni ubistva u svojoj mržnji, misleći nas zaplašiti i zaustaviti točak napretka. Ali to im neće uspjeti, njihovo vrijeme je prošlo zauvijek.

(Autorica vjerojatno pomišlja na ubojstvo mladog Vidakovića, brata ravnatelja Hrvatskoga kazališta u Pečuhu Antuna Vidakovića – opaska autora – koji se osobito istaknuo u aktiviziranju hrvatskog življa u Bačkoj.)

Smatram nepotrebnim ulaziti u ma kakvu analizu navedenih autorskih tekstova, međutim, autori ne kriju što su, te i nakon domalo 60 godina odišu čistoćom i ozračjem hrvatskoga duha, za koji često zaboravljamo, kao i za ove zaslužne naše HRVATE.

Odabrao Đuro Franković

Pjesnik i novinar Branko Filaković

(Santovo, 1942. – Pečuh, 1991.)

Branko Filaković, istaknuti hrvatski novinar i pjesnik, rođen je od oca Stipana i Đule Mandić u Santovu 28. lipnja 1942. godine. Oženio se *Evom Oršokić*, služnom prosvjetnom djelatnicom, s kojom su podigli dva sina Branka i Vjekoslava. Preminuo je u Pečuhu 22. veljače 1991. godine, a pokopan u groblju svoga rodnog sela.

Osnovnu je školu završio u voljenom Santovu, u rasadištu svjesne hrvatske inteligencije: pedagoga, novinara i književnika. U Učiteljskoj školi na Trgu ruža u Budimpešti stječe diplomu te zapošljava se u gradišćanskom Koljnofu, gdje boravi kratko vrijeme, ali se i poslije, kao novinar, rado vraća dragim prijateljima: učitelju *Franji Pajriću* i pjesniku *Mati Šinkoviću*, te drugim gostoljubivim Koljnofcima. U tim godinama graničnom žicom i vojnim ophodnjama strogo čuvano selo u zapadnoj Mađarskoj brižno je čuvalo, a i danas čuva, svoju stoljetnu pučku tradiciju i hrvatski jezik.

No, put mu vodi u Hrvatskosrpsku školu u Pečuhu, kamo ga poziva ravnatelj škole *Alojzije Babić*, vrsni hrvatski intelektualac. Branko Filaković predaje povijest, ruski jezik i glazbu, rado svira na harmonici te vješto prebire i na žicama tamburice. Uskoro utemeljuje i pjevački zbor i dački tamburaški sastav. Postaje vanjskim suradnikom Pečuškog radija te se sa svojim prilozima redovito javlja u hrvatskim emisijama. Tada se u sastavu ekipe nalaze legendarni novinari: *Marija Hunjadi Fekete*, brat mu *Stipan Filaković* i prijatelj *Stanko Kolar*. Međutim, sve do demokratskih promjena ovo je bila jedina „hrvatska oaza“ u našoj zemlji, gdje se govorilo i pisalo na zavidnoj razini hrvatskoga standarda. Već kao iskusni novinar završava i struku hrvatskosrpskog jezika na Visokoj nastavničkoj školi u Pečuhu. Pjesnik i novinar Branko Filaković po svojim putanjama od najjužnijih krajeva zemlje do Gradišća tragao je za čovjekom i njegovom srećom, samo da ga zaustavi na trenutak, da snimi s njim kratak razgovor ili

podužu reportažu kako bi ga upoznali i slušatelji Pečuškog radija, odnosno čitatelji Narodnih novina, Narodnoga kalendara.

Od 1970-ih godina postaje suradnikom Zagrebačkog radija, emisije „Za Hrvate u susjednim zemljama“ u uređivanju *Mladena Kušeca*, a poslije i drugih urednika koji su utemeljili radiovezu s Hrvatima u svijetu. Tragao je za malim i napaćenim ljudima, pa su mu se oni, osjećajući neku sigurnost, u prvi tren povjerili, otvorili i pričali o svom životu, radostima i tugama, radnim svakodnevicama i snovima ...

Kao pravi pjesnik, i sam je snivao u pjesmama o novim pjesmama. Često je pisao ono što mu je život ponudio, jednostavno, jasno, dakako i oštro, no primijetio je i zapažao što običnim ljudima nije vrijedno pozornosti, što nam običnim smrtnicima često i pro-makne.

Za svakoga razumljivim riječima opisuje i ljudsku sreću, kao neku intimnu idilu koja za tren stiže i nestaje. Njegove minijature, zapravo pjesme u prozi, govore o naporima, zebnjama, o nemoći malog čovjeka koji se u životu često nađe zatečen i ne pronalazi nikakav izlaz iz svoga okruženja. Pjesnik traži čovjeka u raznim životnim prilikama – prepričava priču ribara, šumara, rudara, jednostavnih ljudi na selu i gradu – ponajviše onih koji nikada nisu bili u središtu pažnje.

Valjalo bi o njemu istaknuti da je bio gorljiv zastupnik hrvatstva i hrvatske riječi, čovjek na djelu i od pera, čija djeca dobro znaju hrvatski!

Savez Hrvata u Mađarskoj 1991. godine izdao je zbirku njegovih stihova i literarnih reportaža pod naslovom *Zatajiti korijene tuge i duge* (uredio: *Ivica Đurok*), što bi, uvjeren sam, uz nadopunu njegovih literarnih reportaža trebalo ponovno tiskati.

MLINARCI – Pedagozi mlinaračke osnovne škole uvijek se pobrinu da njihovi učenici upoznaju razne mogućnosti. Prijašnjih godina im je organizirano plivanje, a ove su ih godine učitelji odveli na klizanje u Jegerseg, gdje je za njih bilo unajmljeno cijelo klizalište. Također u organizaciji škole, neke su obitelji posjetile čakovečki Međimurski fašnik.

KRIŽEVCI – Pomurski vinogradari 24. i 25. veljače otputovali su na vinsku cestu u križevačke i varaždinske vinograde, gdje su posjetili razne podrume, kušali vina i razgovarali o proizvodnji kvalitetnog vina. Taj je posjet prethodilo gostovanje križevačkih vinogradara u Keszthelyu i Badacsonyu sredinom veljače.

SERDAHHEL – Za učenike likovne umjetnosti serdahelske umjetničke škole učitelj Árpád Konkoly organizirao je izlet u Pečuh, gdje su promotrili izložbu čuvenoga slikara Munkácsyja.

PEČUH – U organizaciji Matice hrvatske Pečuh, 28. veljače u vijećnici Radiopostaje Pečuh održan je sastanak pod nazivom „Naša posla“. Slične je sastanke Matica hrvatska već održala i uvrstila u svoj godišnji program, tako i hrvatsku emisiju koja uvelike pridonosi čuvanju materinskog jezika i tradicijske kulture Hrvata u Mađarskoj.

SUBOTICA – Kako piše Hrvatska riječ, tjednik na hrvatskom jeziku u Vojvodini, Srijemska Mitrovica je druga općina poslije Subotice u Srbiji u kojoj je hrvatski jezik proglašen službenim jezikom.

„Na području naselja Stara Bingula, istodobno sa srpskim jezikom i ćirilicnim pismom, u službenoj uporabi je hrvatski jezik i latinično pismo“, navodi se u odluci koju su usvojili vijećnici Skupštine općine Srijemska Mitrovica. Premda je hrvatski proglašen službenim jezikom samo na dijelu teritorija općina, ta je „promjena statuta pozitivna za Srijemsku Mitrovicu kao i za Vojvodinu“, izjavio je Slaven Dulić, vijećnik Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Srbiji i Crnoj Gori.

Racko prelo u Baćinu

Nijedna subota u ovo pokladno vrijeme ne može proći bez tradicionalnoga prela u Bačkoj, a 11. veljače priređene su čak dvije zabave. Već uobičajeno Bunjevačko prelo u Aljmašu, a sedmi put zaredom, u organizaciji mjesne Hrvatske manjinske samouprave, održano je i Racko prelo u Baćinu, koje iz godine u godinu okuplja sve više gostiju. Tako se i ove godine u mjesnom domu kulture okupilo mnoštvo rackih Hrvata. Osim iz mjesta došli su mnogi gosti i iz susjednih naselja, ponajviše iz Kalače i Dušnoka, te uzvanici, među njima i savjetnica Generalnoga konzulata Republike Hrvatske iz Pečuha Vesna Njikoš Pečkaj, predsjednica Bačkog ogranka SHM-a Angela Šokac Marković i parlamentarni zastupnici kalačkog okruga. Racko je prelo, već po običaju, započelo prigodnim kulturnim programom koji je otvoren mađarskom i hrvatskom himnom, te najpoznatijom bunjevačkom preljskom pjesmom „Kolo igra, tamburica svira“ koju su zajedno otpjevali domaći sudionici programa, članovi starijega pjevačkog zbora, učenici mjesne škole i plesači omladinske plesne skupine.

Otvarajući ovogodišnje Prelo, okupljenima se u ulozu domaćina obratio predsjednik Hrvatske samouprave, koji je uz ostalo istaknuo važnost očuvanja materinske riječi.

„Još smo u posjedu najvećega blaga, koje smo stoljećima sačuvali, a to je rackohrvatski jezik. Ne dajmo da se to blago, koje su nam pradjedovi, bake, djedovi i roditelji sačuvali, rasipa, već ga čuvajmo kao što su oni činili, i u što većem broju upišimo svoju djecu na hrvatski odgoj u mjesnom vrtiću i hrvatsku nastavu u mjesnoj školi“, kazao je uz ostalo Franjo Anišić, dodavši: – Hrvatska samouprava čini ono na što je dobila povjerenje,

stoga vam poručuje: „Ne dajte se!“ A ja vam obećavam: „Nećemo se dat nikad!“ Sačuvat ćemo svoj hrvatski jezik, vjeru, kulturu i naše običaje.“

U ime mjesne samouprave okupljene je pozdravio i zamjenik načelnika sela József Kozma istaknuvši važnost očuvanja materinske riječi, kulture i običaja. Ocijenivši da su odnosi seoske i Hrvatske samouprave bitno poboljšani, članovima Hrvatske samouprave zahvalio je na zalaganju čime bitno pridonosi unapređenju kulturnog života sela Baćina, posebno pak u povezivanju s matičnom zemljom i naseljem Baćina u Hrvatskoj, s kojim su uspostavili prijateljsku suradnju.

U nastavku programa učenici nižih razreda izveli su splet slavonskih, a učenici viših razreda pomurskih plesova. Ponovno su nastupili dječji i omladinski tamburaški sastavi, a prvi put na Prelo s izvornim zavičajnim pjesmama predstavila se i starija pjevačka skupina pod imenom „Ružmarin“, koja je prvi put pjevala na Ivanje prigodom Dana sela. Omladinsko kulturno-umjetničko društvo „Vodenica“ izvelo je nekoliko bunjevačkih plesova u izvornoj rackoj nošnji. Njihov je program ispraćen burnim pljeskom okupljenih, njih tristotinjak, koji su ispunili veliku dvoranu i sva mjesta u zgradi.

Po završetku prigodnoga programa, Hrvatska je samouprava kulturnim djelatnicima i voditeljima društava Lenki Stanojević Herner, Stipanu Krekiću, Lajošu Periću, Anici Gužvan Marokić i Juditi Marko na njihovu zalaganju zahvalila kitom cvijeća, a djeci skromnim poklon-paketićima. Zabava je nastavljena plesom, a goste je pod vodstvom Grge Kovača tijekom večeri zabavljao dušnočki orkestar „Racke žice“, koji je ovaj put popunjen s gostujućim svircima, a dobro raspoloženje potrajalo je do zore.

Tekst i slike: S. Balatinac

Iskreno o „Russenzeitu“/Vrimenu Rusov

Sambotelska izložba Dva obrazi jednoga desetljeća

„Ispod kijkljic/haljov su nosile žene masti, jajca, kruh prik hatara“, je rekao nardarski povjesničar Vince Kolnhofer

Človik nutrastupi u posebnu prostoriju sambotelskoga Muzeja Savaria i na čas se najde u takovom razdoblju, u kom još gor ni živio, ali mu se bliskaju neke povidajke, štorice, rečenice u spominku. Vrimensko putovanje, pomoću eksponatov, maketov, predmetov, slik, dokumentov, iz sadašnjosti pelja najzad k bombardiranju Sambotela (do 1945. ljeta), do perioda klepca i srpa, a u ganku izložbe presenećenoga posjetitelja morebit i potrese ranjeno poprsje najvećega «tovaruša» Staljina (simbola dotičnih ljet). Izložba, ku su sastavili Attila Katona, profesor na sambotelskoj Visokoj školi, Zsolt Bajzik arhivar na općini, József Révész, direktor kiseškoga muzeja i povjesničari muzeja Savaria, Andraš Handler, dr. Šandor Horvat, ravnatelj muzeja ter Vince Kolnhofer, zadržava u sebi mnogo zanimljivosti. Izložba, pod naslovom *Dva obrazi jednoga desetljeća*, i u stvarnosti je na dvi strane podiljena. «*Po koncepciji je na pravoj strani Russenzeit/Vrime Rusov u Austriji, a na livoj strani moru se pogledati karakterističnosti u ljeti za oslobodjenjem u Željeznoj županiji* – veli nardarski povjesničar Vince Kolnhofer, ki je bio odgovoran za organiziranje i sastavljanje ove izložbe od deset poglavljev. Po tom, izložba objami teme početo od kraja II. svetskoga boja, prik iseljavanja Nimcov zavolj kolektivne krivnje. Uza to dostanemo pre-

gled u gospodarstvo tih ljet ter u osnivanje poljodjelskih zadrugov. Sabrane su informacije za tadašnju politiku, o društvu i crikvi, vidimo Ruse u osloboditeljskoj i okupatorskoj ulogi. Moremo svidočiti, kako je ta čas za žene bio pretežak ter mučan, dokle je ugarski a isto tako i austrijski narod probao živiti po ruski način, a istovrimeno su se začeli domom vratiti iz ropstva katane. Vriženi su van ovde i za nas ki živimo polag hatara, jur obični elementi; željezni firong, granični kameni. Interesantni su pribori ke je hasnovala baba Anna Gras 1952. ljeta, predmetni spominki ropstva (pjesmarica, iz driva izrezane škatulje, šak), pisma, popisi odseljenih, lista onih ki su prisiljeni na „malenkij robot“, znaki i kulteleменти amerikanizacije u Austriji, dokle se je na našem tlu razvijao ruski tip žitka. Moremo isprobati čuti, kako je nek moglo biti ženam u Nardi u drivenom bunkeru, kamo su je shranjali pred ruskimi vojnikima. (Jeste znali da je u marciju 1946. ljeta Ministarstvo za narod prepovidao pobačaj onih žen ke su silovane tijekom bojnih događanj?) Ovde se nalazi prvi motorni bicikl Csepel, kojega su začeli proizvoditi za drugim svitskim bojem na našem tlu. A jeste znali da za oslobodjenjem u Ugarskoj još i Mikula je nosio na svojoj kapi komunistički simbol, črljenu zvijezdicu? Ili da je umjesto Jezusa, po črljenoj propagandi pionir nosio kriskindl (božično

Prvi motorni bicikl kojega su za II. svitskim bojem začeli proizvoditi u Ugarsko

Spominki iz ropstva

drivo)? Uz paviljone stoji lutka u ruskoj uniformi i jedna žena u nimškoj narodnoj nošnji. Na ovoj zadnjoj pokaže nardarski povjesničar, kako su prik granic švercale/podmuče nosile keresteške žene (ali uprav tako i naše starmajke polag hatara) ispod kijkljic, pančurov masti, jajca, kruh u Esteraj(sko). K tomu je još dodao Vince Kolnhofer: „*u tu dob Beč je gvišno bolje gladio nek Gradišće*“. Pod naslovom „Politika, društvo, crikva“ se pojavljuje važni lik, rođen u Željeznoj županiji u selu Csehimindszenti, kardinal József Mindszenty kojega su uhapsili na Božić 1948. ljeta ki je bio najpoznatiji neprijatelj komuništov i ki se je ufao javiti protiv njih. „Za dar“ je dostao u naredni ljeti zatvor, mučenje, odzganjanje. O dalekoj povijesti govoru i videofilmi sa svidoki. Intervjui, razgovori o doživljaji tih vrimen su napravljeni na nimškom, hrvatskom, slovenskom i ugarskom jeziku. Ovo iskreno povijesno suočivanje je otvoreno do kraja marcija, a vridno ga je pogledati svim onim ki se spominju tih ljet. Nadalje sridnjoj generaciji koj je malo drugačije pretočeno znanje o tom razdoblju ili su u cjelini iskrivljeno tumačena u školi „ljeta slavlja“. Pred najmladjimi će se pak otpriti čisto drugi svit, morebit s takovimi reflektiranjim da je jednostavno nevjerovatno da se je zgdalo takovo nešto u prošlosti.

Uvjerena sam da će ovde moći svaki pobrati nove spoznaje, potisnute, zamučane povijesne podatke u razdoblju od 1945 do 1955. ljeta. Kako smo doznali, do majuša bit će gotova u Sambotelu i slijedeća izložba na 50. jubilej velike ugarske revolucije, takaj s brojnim zanimljivostim, s područja naše županije.

-Tiho-

Uvijek snalažljiva

Često sam već razmišljala o tome kako bi bilo lijepo živjeti i raditi negdje na moru. Uvjerena sam da je život ondje znatno ljepši i zanimljiviji. Blizina mora zasigurno pruža predivno ozračje i u poslu.

Pečuškinja Lidija Stanić o tome bi mogla više reći, naime, ona već godinama živi i radi blizu mora, u Biogradu. Lidija je rođena 1976. godine u Pečuhu, ali potječe iz Salante-Nijemeta. Diplomirala je na pečuškome Filozofskom fakultetu gdje je studirala hrvatski i engleski. Uvijek snalažljiva Lidija, i u svojim studentskim danima živjela je vrlo aktivan život. Godinama je plesala u KUD-u Tanac, trenirala je jahanje, vježbala je u tere-tani. Dva puta na ljeto bila je i u New Yorku. Iz toga velegrada stigla je kući također s prelijepim uspomjenama. Nakon nekoliko provedenih mjeseci u SAD-u radila je u Mađarskoj kao profesorica engleskog jezika. Nije mnogo vremena prošlo i ona je opet promijenila svoj život, naime, odlučila je da će se preseliti u Hrvatsku i da će tamo raditi. Lidija se i u ondje dobro snalazila i zaposlila se u Biogradu. Radila je u uredu na recepciji jedne čarterske tvrtke po imenu Adriatic Challenge.

Tvrtka je u vlasništvu mađarskog poduzetnika, njegova hrabra vizija je bila da stvori jedinstvenu čartersku flotu od 20 modernih jedrilica. Ali se dogodila nesreća: na prvoj rezerviranoj regati, vozeći brod, prevrnuo se. Tvrtka je zbog ispitivanja tragedije prestala raditi.

Lidija nije dugo ostala bez posla jer je počela raditi kod jedne druge čarterske tvrtke, na recepciji i vodila je evidenciju i o financijskome stanju tvrtke. Na žalost ovaj rad je trajao samo do završetka sezone. Od 1. studenoga 2005. godine naša Pečuškinja radi u jednom hotelu gdje je odgovorna za mađarske i njemačke goste. S njima kontaktira preko telefona, faksa o upitima za kapacitet hotela, osim toga prevodi cjenike i opise hotela. Radno joj vrijeme traje svaki dan od 8 do 16 sati.

Tvrtka svakim radnim danom osigurava za radnike i topli ručak. Lidija

slobodno vrijeme provodi u svom unajmljenom stanu u Sv. Filip Jakovu. Ako nije kod kuće, ide na tečaj talijanskog ili trenera tao-bo i igra tenis. Navečer pak najčešće izlazi s prijateljima u neki kafić na piće.

Želimo joj i nadalje ugodan boravak u Hrvatskoj!

Foto: Renata Božanović

Iz Baje u Kemlju

Nova životna snaga za hrvatski jezik

Prvi put smo se strefili na Nakovićevom naticanju u Koljnofu, još na pragu školskoga ljeta. Onda je Edita Horvat-Pauković, savjetnica za hrvatski jezik u Gradišću, pred pedagoškim skupom predstavila Lidiju Hoffmann, novu školnikovicu hrvatskoga jezika u Kemlju. Kako je poznato, Julija

Rongić, jur u penziji, kot gost-predavačica podučava predmet hrvatskoga jezika i književnosti kemljanskim školarom, a polag nje je još zadužena za hrvatsku rič na sjeveru i učiteljica Eržika Pormüller. Od septembra u hrvatskoj nastavi imaju novu životnu snagu u osobi ka iako nije rodom iz Gradišća, jako se

trudi da najde svoje mjesto u dotičnom naselju, koje je dost daleko od rodnoga kraja, Baje. Studenticu na četvrtoj godini na Visokoj školi u Baji, smo ispitivali kako se je našla u Kemlju ter kako se čuti u ovoj okoli-ci. – *Prijateljicu imam u ovom selu, s njom sam skupa išla u Budimpešti u gimnaziju, pak ona mi je spomenula da bi ovde imali mjesta za pedagoginju. Pokidob ću vrijeda zgotoviti školu, a i u Baji je jako teško najti djelatno mjesto, jako se veselim da sam se mogla ovde zaposliti.*

Lidija Hoffmann sada hrvatski predaje u 3., 5. i 6. razredu u kemljanskoj osnovnoj školi, tajedno sve skupa ima 14 ure (12 + 2 ure u otpodnevnom zanimanju) ter je u 70%-om statusu pedagoginje. Kako je rekla, još zasada dobro se čuti u Kemlju, svi su joj na pomoć tako kolegi/ce kot i dica. – *Teško mi je malo sad kad sam nek na početku svoje prakse. Jako se čuda moram pripraviti na ure, ali i mama mi more pomoć jer ona isto tako predaje hrvatski jezik, doma. Malo mi je čudan još seoski žitak jer na to se nisam ni najmanje navikla, suprot toga da mi staramajka živi u Santovu – je rekla Lidija Hoffmann, ka se je za jedno ljeto svezala s pedagoškim djelom uz Kemlju, ali čudami se ufaju u tom da će ona svoj boravak podužiti u sjevernom Gradišću.*

-Tiho-

Mlada pedagoginja s kemljanskimi naticatelji u Koljnofu

Znate li ...

Vinodolski zakonik jedan je od najstarijih pravnih dokumenata pisanih na hrvatskom jeziku, a napisan je 6. siječnja 1288. godine. Sastavio ga je odbor koji su činila 42 člana iz tadašnjih vinodolskih općina: Bribira, Grižana, Drivenika, Hreljina, Bakra, Grobnika i Trsata, a u tome pravnom dokumentu uredili su odnos krčkih knezova i vinodolskoga stanovništva.

Darovnicom hrvatsko-ugarskoga kralja Andrije II. Vinodol je dospio pod vlast krčkih knezova, a slobodni seljaci nisu željeli postati njihovi kmetovi, pa je često dolazilo do sukoba koji su potrajali do 1288. godine kada su Vinodolci priznali vlast krčkih knezova, a ovi su im dali određene ustupke. Tako je izabrani odbor zapisao i uredio

stare vinodolske zakone i običaje kojih će se pridržavati i vlastela i seljaci. Ali nije Vinodolski zakonik bio samo odraz starih običajnih prava, već je on bio prilagođen potrebama tadašnjega feudalnog poretka. U Zakoniku je opširno razrađeno krivično pravo sa sustavom kazna, feudalnih davanja, sastavom i izgledom suda te obveza i prava seljaka i knezova. Normirano je nasljedno pravo, propisi i kazne za krađu, uvrede, ozljede, ubojstva. Danas je Vinodolski zakonik sačuvan u prijepisu iz XVI. stoljeća, a pisan je glagoljicom. Važan je dokument za proučavanje ranog feudalizma u Hrvatskoj, a sama činjenica da je taj izvorni i opširni dokument iz XII. stoljeća sastavljen na narodnom jeziku, svrstava ga u važne hrvatske kulturne spomenike.

Zimske ferije

Zimski školski praznici bili su kratki, svega 13 dana. Ipak smo puno svega radili što ne možemo kada idemo u školu. Svatko je uživao u nečemu.

Arpad: Ja sam umalo cijeli dan ležao u postelji i gledao televiziju. Igrao sam se i na računalo.

Renata: Padao je snijeg pa sam morala puno čistiti, ali uživam u tome. Bila sam na sanjkanju, klizanju i grudanju s prijateljima. Snijeg je prekrasan.

Ana: Božić je bio jako lijep, i za mene bogat. Dobila sam mnogo darova: parfem, hlače, čokolade, pulover, novac i još neke sitnice.

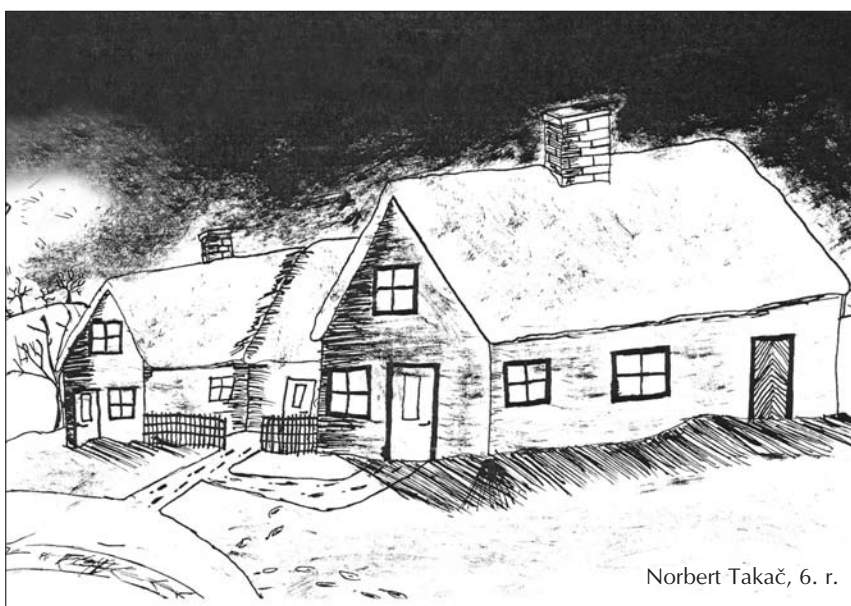
Ladislav: U raspustu sam posjetio baku. Volim biti kod nje jer me uvijek mazi kolačima.

Marijana: Mnogo smo razgovarale s prijateljicama, malo sam pomogala mami. Bili smo u gostima kod sestrične.

Ivan: Igrao sam se sa sestrom, najviše na snijegu, nekoliko puta sam ju dobro umio snijegom.

Dijana: Doček Nove godine provele smo u mjesnom diskaču. Mnogo smo plesale, razgovarale, a u ponoć čestitale jedna drugoj Novu godinu.

učenici 8. razreda, Fičehaz

Pismena prosidba (o Škotima)

Pozvoni mladi Paddy na vrata starog McIntosha. Kad je stari otvorio vrata, mladić mu se odmah izjada:

„Gospodine, ja vam već mjesecima šaljem pisma u kojima vas molim za ruku vaše kćeri, no vi mi nikako ne odgovarate.”

„Ali, mladiću,” odgovori povrijeđeno stari Škot, „ja se ne sjećam da ste ikada priložili markicu za odgovor.”

Izbor vina

Uleti Mujo u kafić i odmah naruči čašu vina.

„Crnog ili bijelog?” upita ga konobar. „Meni je svejedno, ja sam daltonist, ne razlikujem boje ...”

Županijska narodnosna zaklada raspisala natječaj

U srijedu, 1. ožujka, u Županijskome narodnosnom domu u Baji zasjedao je Kuratorij Narodnosne zaklade Bačko-kiškunske županije koji je donio odluku o raspisivanju natječaja za podupiranje manjinskih udruga i samouprava na području županije. Usto bilo je riječi i o Županijskoj narodnosnoj smotri za djecu i mladež koja počinje 10. ožujka u Baji, a završava 20. svibnja gala programom u Kiskőrösu. U okviru festivala smotra hrvatskoga plesa priređuje se 17. ožujka u Gari, a smotra hrvatske pjesme i glazbe 28. travnja u Santovu.

Predstavnici grada Baje u Labinu

Na poziv istarskoga gradića predstavnici grada Baje 1. i 2. ožujka gostuju u Labinu povodom obilježavanja Dana rudara i Labinske republike (1921. – 2006.). U izaslanstvu, koje će predvoditi gradonačelnik Péter Széll, bit će i predsjednica Hrvatske manjinske samouprave Angela Šokac Marković. Kako doznajemo, bit će prilike i za dogovor o unapređivanju suradnje i potpisivanju ugovora o prijateljskoj suradnji dvaju gradova, koje će se upriličiti najvjerojatnije 1. svibnja u Baji. Tom prigodom Labinjani će 29. travnja gostovati i na Vancagi kada se održava tradicionalno Markovo.

Vancaga

Uskoro Školski tjedan i natjecanje iz hrvatskoga jezika

Idućega mjeseca otvara se Školski tjedan u Baji, a Opće prosvjetno središte na Vancagi će ponovno biti domaćinom natjecanja iz hrvatskoga jezika, na koje se očekuju i učenici iz okolnih bačkih naselja – izvijestio nas je ravnatelj Joso Ostrogonac. Osim toga bit će održana i natjecanja iz engleskog kao stranog jezika i biciklističko natjecanje. Školski tjedan uključuje natjecanja iz svih predmeta, pa tako i njemačkog jezika, matematike, kemije i drugih, koja se održavaju u raznim bajskim školama, a okupljaju i djecu iz okolnih naselja.

Podravski mozaik

Hrvati u Foku

Na prošlim izborima za lokalne i manjinske samouprave i u podravskome naselju Foku utemeljena je Hrvatska manjinska samouprava. Za predsjednika je izabran Jozo Kovačević, a dopredsjednica manjinske samouprave je Ljubica Veber, ujedno zastupnica i mjesne samouprave sela Foka, treći zastupnik Hrvatske samouprave je Pavo Kovačević. Upitali smo Ljubicu Veber kako ocjenjuje djelovanje samouprave u proteklom razdoblju i kako se pripremaju za izbornu godinu u kojoj se nalazimo.

Mislim kako smo u proteklom razdoblju mnogo toga učinili. Premda smo počeli od početka, učili smo u neprestano, a imali smo i mnogo pomoći i dobrih savjeta i sa strane. Danas u Foku živi šezdesetak osoba, ima 47 kuća u kojima žive Hrvati. Fok je naselje od četrinstotinjak stanovnika u kojem djeluje i vrtić i škola. U selu živi velik broj pripadnika romske manjine. U školi i vrtiću nema nastave hrvatskoga jezika jer nema djece za koju bi se ona mogla organizirati. Hrvati koji žive u Foku uglavnom su starije dobi, a mladi su se odselili. Hrvati ovdje nisu starosjedioci, doselili su se iz okolnih podravskih naselja. Fok je bio i mađarsko reformatsko selo, a Hrvati iz Martinaca, Drvljanaca doselili su se Fok, ima i Starinčana, kao što je Ljubica. U selu djeluje i starački dom, čiju djelatnost pomaže i Hrvatska samouprava koja organizira raznorazne sadržaje, primjerice posjet Ophodu bušara u Mohač. Tako će i ove godine jedan autobus Fočana posjetiti 26. veljače Mohač i uživati u bušarskim svečanostima. Selo ima velik autobus, pa to olakšava izlete ovakvoga tipa. Hrvatska samouprava svake godine priređuje svečanost u povodu Dana žena gdje se okupi mnoštvo mještana. Ovdajšnji Hrvati dobiju i tiskovine na materinskom jeziku, tako im je za Božić Hrvatska samouprava podijelila Hrvatski kalendar 2006., a već nekoliko godina zaredom uspješno se održava i Hrvatski dan u Foku, ove će godine to biti 17. rujna. Tada se pozivaju kulturno-umjetnička i pjevačka društva iz okolnih podravskih naselja pa i iz Republike Hrvatske, a posebice gosti iz zbratimljenih Brođanaca. Brođanci su poznati po svojoj tradicionalnoj olimpijadi starih športova koja se svake godine održava i na kojoj Fočani već godinama nastupaju i sudjeluju te osvajaju lijepe rezultate, kazala nam je Ljubica Veber. I ove se godine spremamo na Olimpijadu starih športova u Brođance, posljednje nedjelje u kolovozu. Svake godine održavamo i svečanost Dječjeg dana. Velik dio tih priredaba održava se na mađarskom jeziku, ali se trude uvesti što više sadržaja i na hrvatskom jeziku, jer su to programi na koje su pozvani svi stanovnici naselja. Odnosi s mjesnom samoupravom dobri su, na raspo-

laganju Hrvatskoj samoupravi stoji sva infrastruktura mjesne samouprave, ali novčanu potporu ne dobivaju, a i ne očekuju, kaže Ljubica, jer je u ovako malome naselju svaka forinta više nego važna. U naselju djeluje i Teleház u kojem radi Kristina Petrinović Keresteš, koja je mlada i aktivna, Martinčanka udana u Fok. Hrvatski su dani uspješni jer tada se Hrvati skupe i svi su zajedno, a odazivaju se i Hrvati iz drugih podravskih naselja.

Približavaju se izbori, ali su Hrvati u Foku optimisti. Smatraju kako će moći bez problema utemeljiti svoju samoupravu, i kako se Hrvati u Foku ne plaše izjasniti kao Hrvati. Kod nas, kaže Ljubica, oni koji su Hrvati, bili su i ostat će Hrvati. Mi smatramo kako su zakonske mogućnosti dobre, ali bi trebalo otvoriti takve fondove na kojima bi se i manjinske samouprave mogle natjecati u većoj mjeri nego što je to bilo do sada. Članovi smo i Organizacije hrvatskih samouprava i održavamo veze sa samoupravama okolnih naselja. Trudimo se pomoći i djeci naših Hrvata koja pohađaju osnovnu školu, potičemo njihovo učenje i školovanje u našim hrvatskim gimnazijama, zaključila je Ljubica Veber.

bpb

Posljednje zbogom našem sviraču

U svakom selu ima mjesto gdje se žitelji okupe kada tko mlad premine. To je groblje, gdje vlada grobna tišina. Tako je to bilo i 23. veljače u martinačkome groblju kad smo otpratili na posljednji put našega svirača.

Dana 20. veljače stigla nam je žalosna vijest koja nas je duboko ganula i potresla kada smo čuli da je naš svirač Davo Barić u 47. godini svoga života preminuo. Izgubili smo čovjeka koji je bio poznat svirač u našoj Podravini. Njegov odlazak velik je gubitak za našu hrvatsku zajednicu.

Pavo Barić rođen je u Martincima 3. studenoga 1958. godine. Životni put protekao mu je na našem narodnosnom polju: kao svirač orkestra s prvotnim imenom „Drava“, zatim „Podravka“, kao pratilac Ženskoga pjevačkog zbora „Korijeni“ te kao član i svirač martinačkoga Kulturno-umjetničkoga društva.

Mnogo je truda uložio da se očuva glazba tambure i tamburice u našem selu.

U groblju na sprovodu tamburica je tiho svirala. Od pokojnika se uime svirača, „Korijena“ i KUD-a oprostio Leventa Varnai. Vijenac od bijeloga karanfila, koji je Kristina Gregeš Pandur donijela s pjevačkim zborom, simbolizirao je tamburice. Njegova slika kao da je tužno govorila: izgubili smo jednog veseljaka koji je u srcu gajio neizmjernu ljubav prema svirci.

Na posljednji put otpratili su ga: supruga, kćeri, majka, najbliža rodbina, nekadašnje kolege, suseljnani i znanci iz cijele naše Podravine.

Šjećajmo se čovjeka čije je životno djelo dokaz vesele svirke, osobito tambure. Smrt ga je, na žalost, prerano otrgla od nas.

Neka počiva u miru.

Jelka Gregeš

Međunarodni kup Ormánság

Na koncu minuloga tjedna, 18. i 19. veljače, u Šeljini je za učenike 5. i 6. razreda osnovne škole održan XVI. rukometni turnir, nazvan Međunarodni kup Ormánság. Pozivu se odazvalo šest škola, tj. šest ekipa. Od njih jedna iz Hrvatske, iz naselja Vrpolja. Utakmice su odigrane na visokoj razini, odvijale su se u sjajnoj atmosferi i u vrlo dobrom raspoloženju. Turnir se završio ovim rezultatima:

1. mjesto: RK „Vrpolje“ – Hrvatska
2. mjesto: Eötvöseva osnovna škola – Orosháza

3. mjesto: Osnovna škola Felsőváros – Kiskunhalas
4. mjesto: Osnovna škola – Lajosmizse
5. mjesto: Osnovna škola Géze Kissa – Šeljin
6. mjesto: Osnovna škola Jurija Gagarina – Komlov.

Najbolji strijelac: Gábor Bósz – Komlov

Najbolji igrač: Márk Bozó – Šeljin

Najbolji vratar: Mihály Fehér – Lajosmizse

Najbolja momčad: Komlov.

Robert Ronta

RK „Vrpolje“ – Hrvatska

PETROVO SELO – Po prethodni dogovori i pripreve bilo je da će domaće kazališno društvo 26. februara, nedilju, prikazati petrovisku svadbu. Medjutim, ova zadaća je postala još teža nek kot je bila na prvi pogled, tako je odgodjen termin predstave. Premijera petroviskih svadbenih običajov je predviđena 18. marcijuša, subotu, u budimpeštanskom Jókaijevom klubu, kamo nas je pozvao (kot i svako ljeto) Lajoš Škrapić, predsjednik Hrvatske manjinske samouprave XII. okruga u glavnom gradu. Petrovišćani će moći pogledati na mali Vazam ov kusić kojega su na domaći daska zadnji put igrali 1978. ljeta.

Hrvatska kulturna večer u Dušniku

U organizaciji mjesne Osnovne škole s predmetnom nastavom hrvatskoga jezika, 15. veljače u Dušniku je priređena Hrvatska kulturna večer u okviru koje su se učenici hrvatske skupine predstavili prigodnim recitacijama i plesovima. Učenike su pripremile učiteljice hrvatskoga jezika Katica Pap i Judita Ambruš, a u mjesnom domu kulture okupio se velik broj roditelja, baka i djedova. Sav prihod namijenit će se za razne hrvatske sadržaje dušnočkih učenika – izvijestila nas je ukratko Matija Mandić Goher, predsjednica Hrvatske manjinske samouprave. Kako nam uz ostalo reče, na pokladni utork, 28. veljače, u organizaciji Mješovitoga pjevačkog zbora rackih Hrvata održana je već tradicionalna pokladna zabava na kojoj se u lijepom broju okupio stariji naraštaj u svojoj izvornoj nošnji. Križni put koji se u vrijeme korizme svakoga tjedna redovito obavlja, ove godine započet će na zavičajnom govoru dušnočkih Hrvata.

Tekst i slika: S. B.

Dio članova Mješovitoga pjevačkog zbora rackih Hrvata iz Dušnika

Sjednica Predsjedništva Saveza Hrvata u Mađarskoj

Na temelju prijedloga i odluke Pripremnog odbora za Kongres SHM-a, za 18. veljače sazvana je sjednica Predsjedništva SHM-a.

Predloženo je i prihvaćeno da se prijašnji datum Kongresa korigira na 13. svibnja. Taj termin i vremenski bolje odgovara za pripreme koje još predstoje. Referent za gospodarska pitanja i predsjednici svih šest regija zamoljeni su da do 31. ožujka načine izvješće o financijama minulog razdoblja, te sazovu konferencije i na njima razmotre možebitne prijedloge u svezi s personalnim pitanjima. Rok je 15. travnja. Ustanovljeno je da se prema Statutu SHM-a može pozvati ukupno 100 delegata, jedino koji će imati pravo raspravljanja o aktualnim pitanjima i glasovanja. To bi – zajedno s predsjednikom – za Baranju značilo 16; Bačku 17; Podravinu 16; Gradišće 18; Peštu 16, Pomurje 16 osoba. Također treba odlučiti i o članstvu ZO. Predloženo je da se broj ne mijenja, nadalje da ostane 27. Taj bi se broj po županijama raspodijelio ovako: Baranja – predsjednik i 3 osobe, ukupno 4 člana; Bačka – predsjednik i 3 osobe, ukupno 4 člana; Podravina – predsjednik i 4 osobe, ukupno 5 članova; Gradišće – predsjednik i 4 osobe, ukupno 5 članova; Pešta – predsjednik i 3 osobe, ukupno 4 člana; Pomurje – predsjednik i 3 osobe, ukupno 4 člana, što sa zemaljskim predsjednikom zajedno iznosi 27.

Glede izbora članova Predsjedništva: 6 plus 1, a Nadzornog odbora: po regijama 1 član – ukupno 6 osoba. Nazočni su se suglasili da se o regionalnim konferencijama trebaju voditi zapisnici, a o delegatima poseban imenik s adresarom na hrvatskom i mađarskom jeziku. To se mora obaviti do 22. travnja, što znači da će se kongresne pozivnice – s odgovarajućim pismenim materijalima – poslati do 2. svibnja. Predviđen je još jedan sastanak, 22. travnja, na kojem bi se konkretizirala eventualna pitanja i problemi. Razmotren je nacrt dana održavanja Kongresa u Koljnofu, kamo se očekuje 120-ak gostiju. Kongres će u mjesnom domu kulture početi u 11 sati. Za predsjedavatelja je zamoljen Stipan Karagić koji zahvalivši na povjerenju, te počasne zadaće se prihvatio. Jednoglasno je prihvaćen dnevni red Kongresa: Izvješće predsjednika o četiri godine djelatnosti SHM-a, izvješća predsjednika šest regija, izvješće o financijskom stanju SHM-a, modifikacija Statuta SHM-a, javni izbor Predsjedništva, Zemaljskog odbora, Nadzornog odbora i (tajnim glasovanjem, izbor zemaljskoga predsjednika SHM-a. Predloženo je da se izradom Izbornih smjernica povjeri Savezov odvjetnik dr. Attila Buzal. Nacrt Statuta i pitanja glede smjernica Predsjedništvo je jednoglasno prihvatilo s time da se o tome na Kongresu posebno raspravlja.

M. Dekić

MagyarRádió

Slušali ste, čitajte ...

Veselo i u Katolju

„Sve su žene lajave, a divojke plečkave ...” niza la se pjesma za pjesmom u Katolju, 18. veljače, kada su organizatori, članovi mjesne i manjinske samouprave sela, kao i neke mlađe Katoljkinje, te djeca u narodnoj nošnji dočekali svoje goste Kukinčane s kojima je uspostavljena veza otprilike dvije-tri godine. Pošto se kušala rakija i fine kiflice, i pošto je stigla konjska zaprega, na kola su se popeli svirači i djeca. Krenula je vesela povorka na brdo izvan sela, gdje su vinogradi i podrumi. Katoljske su poklade, kako kaže načelnica sela Anka Divjak, obnovljene 1999. godine, pokušavajući dočarati stari običaj ženskih poklada. Tih davnih godina podrume su obilazile u pratnji nekadašnjih svirača, Stanka Polića, Fabe Saboa, Fabe Trubića, samo žene, i kako se go-

javno prikazali što su sve naučili. Pljesak i riječi pohvale odraslih hrabрили su ih da nastave ovaj rad. Čika Ivo Barić i čika Stanko Molnar nisu dali da se isprazne čaše, da se zaustavi kolo, a prije polaska u selo morala se i vatra preskočiti, naravno, to su učinili samo oni hrabriji. Prije negoli se smračilo, krenula je povorka natrag, pjevalo se i plesalo, zaustavljeni su na cesti automobil, čak i autobus, a slušajni prolaznici su s čuđenjem motrili skupinu veseljaka.

U domu kulture okupili su se domaćini sa svojim gostima, gdje su pogledali nastup malih Katoljaca, te članova ansambla Baranja, a pravi balski ugođaj stvorio je kukinjski orekstar, pod vodstvom Ive Grišnika.

MKT

voru, ako bi im zabavu narušio neki muškarac, makar prerušen u žensku osobu, skinule bi ga do gola. Dakle kad su Katoljci i njihovi gosti iz Kukinja stigli do seoskog podruma, koji je samouprava kupila od zadruge 2002. godine, otpočelo je pravo veselje. Kušalo se vino, pila rakija, jeli kolači, pogotovo tradicionalno pokladno pecivo, kolačići/krofne. Najveseliji su valjda bili mali Katoljci, učenici plesne škole ansambla Baranja, koji su sada i

Foto: Marta Ronai

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA: Branka Pavić-Blažetin, tel.: 72/435-416, e-mail: branka@croatica.hu, NOVINARI: Stipan Balatinac (zamj. gl. i od. urednika), tel.: 79/454-614, e-mail: baltinac@croatica.hu, Bernadeta Blažetin, tel.: 93/383-034, e-mail: beta@croatica.hu, Timea Horvat, tel.: 94/315-479, e-mail: tih@croatica.hu, LEKTOR: Živko Mandić, tel.: 1/256-0765, e-mail: zsviko@croatica.hu ADRESA: 1065 Budapest, Nagymező u. 49. Tel./Fax: 1/269-2811, tel.: 1/269-1974, e-mail: glasnik@croatica.hu – ZA POŠTANSKE POŠILJKE: 1396 Budapest, Pf.: 495. OSNIVAČ: Savez Hrvata u Mađarskoj. IZDAVAČ: Croatica Kht. RAVNATELJ: Čaba Horvath. List širi posredstvom Mađarske pošte, na osnovi preplate na žiroračun: CITIBANK Rt. 10800014-30000006-10612032, redakcija Hrvatskoga glasnika i alternativni širitelji. Pretplata na godinu dana iznosi: 4160,- Ft. List pomaže Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj. Rukopise, fotografije i crteže ne čuvamo i ne vraćamo. TISKARSKA PRIPREMA, TISAK: CROATICA Kht., 1065 Budapest, Nagymező u. 49.

HU ISSN 1215-1270